

DIGITALIZACIJA EKONOMSKE DIPLOMATIJE I LOGISTIKE SA OSVRTOM NA PANDEMIJU COVID-19

Nešković Slobodan¹

Đelić Anastazija Tanja²

Duljević Birsena³

Sažetak: *Proces digitalne transformacije koji je u središtu Četvrte industrijske revolucije suštinski menja način na koji proizvodimo dobra, usluge i odnose u društvu. Pod pojmom digitalne transformacije podrazumeva se proces integracije digitalnih tehnologija u sve sfere savremenog poslovanja, tako u oblastima ekonomske diplomatije i logistike, uz istovremenu suštinsku rekonfiguraciju modaliteta poslovanja. Cilj ovog rada je da sagleda ulogu digitalne transformacije u razvoju privrede i logistike, sa unapređenjem ekonomske diplomatije kao jednom od najvažnijih instrumenata spoljne politike u uslovima savremene ekonomske globalizacije. U radu su primenjene metode desk istraživanja i metoda naučne analize relevantnih izvora literature o značaju i ulozi digitalne diplomatije u upravljanju međunarodnim odnosima, kao i metode specijalizacije, apstrakcije i generalizacije uočenih saznanja i trendova. Zaključuje da digitalna transformacija, korišćenje društvenih mreža i digitalizacija logistike imaju važnu ulogu*

---

¹ Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet za evropske pravno – političke studije, e-mail: slobneskovic@gmail.com

² Univerzitet „Union – Nikola Tesla“ Beograd, Fakultet za pravo, bezbednost i menadžment „Konstantin Veliki“ Niš, e-mail: anastazija.djelic@gmail.com

³ Nezavisni univerzitet Banja Luka, Ekonomski fakultet, e-mail: duljevichirsena@gmail.com

u optimizaciji poslovnih aktivnosti, adekvatnom vođenju spoljne politike, realizaciji aktivnosti ekonomske diplomatije, povećanju bezbednosti podataka, u prevenciji i suočavanju sa vanrednim situacijama, iz koje i proizilazi naučni doprinos ovog rada. Ovo su ujedno i načini unapređenja konkurentnosti i prepoznatljivosti svake zemlje u međunarodnom ekonomskom okruženju.

Ključne reči: digitalizacija / ekonomska diplomatija / logistika / informaciono - komunikacione tehnologije / internet / globalizacija / COVID – 19.

UVOD

„Digitalna transformacija koja se u širem kontekstu naziva i Četvrtom industrijskom revolucijom može dati snažan stimulans dugoročnom razvoju svih oblasti privrede. Surovi uslovi koje diktiraju nosioci procesa globalizacije iniciraju promišljen koncept nastupa sa inkorporacijom inovativnih paradigmi poslovanja. To podrazumeva implementaciju novih tehnologija u funkcionisanju poljoprivrede i državnih institucija u kontekstu uključivanja znanja i iskustava diplomatskog nastupa u svrsi pobede suparnika na ekonomskoj pozornici. Digitalizacija podrazumeva upotreba komplementarnih inovacionih tehnologija u segmentu poslovnog angažmana u funkciji ostvarivanja nadmoći na tržištu roba i usluga. Sadašnja zloćudna pandemija COVID – 19 sa ogromnim ljudskim žrtvama i ekonomskom kataklizmom u svim državama predstavlja esencijalni izazov za organe vlasti, rukovodstva poslovnih subjekata, zaposlene i čitavo stanovništvo, te je digitalizovani sistem poslovanja u velikoj meri doprineo neometanom funkcionisanju određenih grana” (Milovanović, 2017).

Informacione tehnologije predstavljaju savremene tehnologije, čija je prva asocijacija kod stanovništva internet. Međutim, ne spada samo internet u korpus savremenih IT tehnologija, iako je trenutno najzastupljeniji kao sredstvo komunikacije u postmodernom svetu. Pod IT tehnologijama podrazumeva se „dizajn, izučavanje, razvoj, implementacija ili sprovođenje i podrška, odnosno upravljanje računarskim informacionim sistemima, softverskim hardverom i aplikacijama. Informacione tehnologije pomoću računara i računarskih programa pretvaraju, skladište, štite, obrađuju, primaju informacije i bezbedno ih šalju u etar” (Naj, 2012).

Cilj ovog članka je da sagleda ulogu digitalne transformacije u razvoju privrede i javne administracije, ali i u unapređenju efekata aktivnosti koje se preduzimaju u sklopu javne i ekonomske diplomatije. Značaj ovog istraživanja je utoliko veći ukoliko se uzme u obzir činjenica da ove oblasti predstavljaju najvažnije savremene instrumente spoljne politike svake zemlje u uslovima njihove rastuće međusobne ekonomske povezanosti i globalizacije. Ovaj članak je strukturiran na sledeći način: nakon uvodnog dela, sledi deo rada koji detaljno opisuje primenjenu metodologiju istraživanja. Treći odeljak rada razmatra pojam i pojavne oblike digitalizacije ekonomske diplomatije, dok se četvrti odeljak bavi ulogom poslovne diplomatije, logistike i digitalizacije u upravljanju elementarnim nepogodama i vanrednim situacijama poput još uvek aktuelne pandemije korona virusa *COVID-19*. Poslednji deo rada pruža najznačajnije zaključke o značaju aktuelnih trendova digitalizacije u aktivnom vođenju ekonomske diplomatije.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U radu je istovremeno primenjeno nekoliko istraživačkih metoda. Jedna od njih je metoda desk istraživanja (Desk research methodology) koja se, u vidu svojevrsnog sekundarnog istraživanja, oslanja na analizu objavljenih naučnih članaka, izveštaja relevantnih organizacija i korišćenih knjiga koje razmatraju značaj i ulogu digitalne i poslovne diplomatije u savremenom svetu. U radu je primenjena i metoda analize i sinteze relevantnih izvora sa ciljem objektivnog uspostavljanja i implementacije naučnih saznanja. Pored pomenutih, u članku su upotrebljene i metoda specijalizacije, odnosno konkretizacije opšteg u posebno, zatim metoda apstrakcije, tj. uopštavanja osnovnih saznanja o pojedinačno posmatranim obrađenim temama, kao i metoda generalizacije koja podrazumeva sintetizaciju svih pojedinačno posmatranih saznanja o upotrebi savremenih informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT), odnosno digitalizacije ekonomske diplomatije i logistike u razmatranom području istraživanja.

DISKUSIJA I REZULTATI

Digitalizacija ekonomske diplomatije

Ekonomija u poslednjim decenijama predstavlja prvorazrednu sferu diplomatije i angažmana relevantnih političkih subjekata. U ekonomskoj globalizaciji, ekonomska diplomatija postaje razlog postojanja tradicionalne diplomatije (Nešković, 2019). Termin javna diplomatija se najviše koristio za vreme Hladnog rata, da bi po njegovom završetku u većoj meri počeo da se koristi termin – *meka sila* (soft power). Sintagmu *meka sila* uveo je Džozef Naj (Joseph Nuy), profesor sa Harvardskog univerziteta, koji je bio i član administracije predsednika SAD Bila Klintona. Naj u svojoj knjizi *Budućnost moći* (*The Future of Power*) navodi kako je klasična diplomatija (kabinetska diplomatija – koja je podrazumevala slanje poruka jednog vladara drugom kroz poverljive kanale komunikacije) postepeno dobijala i oblike javne diplomatije kroz nastojanje država da indirektno utiču na druge vlade (Nešković, 2019).

Na složenost javne diplomatije uticao je razvoj novih tehnologija, ali i pojava međuvladinih i transnacionalnih organizacija. Sada se komunikacija i uticaj šire i uključuju pored vlada država i javnost, društvo i nevladine organizacije. Pojam digitalna diplomatija je prvi put opisan 2001. godine kao jedna od priča u gradu i *hodnicima* međunarodne diplomatije. Neki su definisali digitalnu diplomatiju kao rastuću upotrebu informacionih i komunikacionih tehnologija i platformi društvenih mreža u vođenju javne diplomatije. Oni koji usvajaju ovu definiciju veruju da se medij promenio, ali ne i poruka (Nešković, 2019).

Umesto da se poruka stranoj javnosti šalje preko radija, sada se sa njom komunicira preko Twitter, Facebook i Youtube kanala. Ono što je jasno iz prvih definicija ovog pojma jeste da digitalna diplomatija predstavlja samo jedan od načina na koji diplomatija funkcioniše, ali zbog same složenosti i izbora alata koji stoje na raspolaganju savremenim diplomatama zahteva posebnu definiciju i analizu. Važan segment digitalne diplomatije predstavlja i analiza dostupnih podataka, odnosno koncepta Big data koji predstavlja složen skup podataka čiji je najveći izvor upravo internet. Izazovi obrade podataka u sklopu Big data uključuju njihovo dobijanje, smeštanje, pretragu, deljenje, analizu i vizuelizaciju. Na internetu se danas može pronaći mnoštvo podataka iz kojih treba izvući korisne informacije

pomoću kojih bi mogli da se predvide događaji kao što su recimo teroristički napadi. To za sada ipak nije moguće, ali se na procesiranju Big data skupova podataka napreduje svaki dan i to će uskoro predstavljati našu stvarnost (Milovanović, 2018).

Istraživanja su pokazala da se u svrhe digitalne diplomatija najviše koristi Twitter, a zatim Facebook, a na kraju ostale mreže. Kada je reč o Facebook-u, lideri su uglavnom lajkovani, odnosno sa interesovanjem praćeni od strane istog broja korisnika kao i na Twitteru, dok je organizacija statistika donekle drugačija, tako da se Ujedinjene nacije (UN) nalaze na 6. mestu po broju lajkova, dok je na prvom mestu UNICEF. Instagram je mreža koja tek dobija na značaju i uglavnom je više korišćena od strane organizacija, nego od strane personalizovanih naloga lidera. (Milovanović, 2018). Digitalni mehanizam američkog Stejt departmenta (U.S. State Department) obuhvata više od 288 Facebook profila, 200 Twitter kanala i 125 Youtube kanala. Ovaj mehanizam predstavlja globalnu medijsku i digitalnu imperiju (Milovanović, 2018).

„Diplomatija i državna ministarstva spoljnih poslova, ekonomije i obrazovanja, kao i sve druge delatnosti ljudskog društva u Srbiji moraju se prilagoditi IKT. Iako u Republici Srbiji ne postoji svest o digitalnoj diplomatiji i njenim prednostima za bolji spoljnopolitički položaj i međunarodne aktivnosti zemlje, perspektive njene upotrebe i razvoja su otvorene. Digitalna diplomatija u Srbiji pruža mogućnost da svakodnevno, u realnom vremenu iz minuta u minut srpske vrednosti budu prisutne među domaćom i svetskom populacijom, pojedinačnim sadržajima, kako zvaničnika tako i ostalih građana korisnika interneta” (Nešković, 2019).

„Servisi srpske elektronske vlade prevazilaze u broju i kvalitetu određene razvijenije zemlje Evrope sa realnom tendencijom ubrzanog rasta. Srbija se nalazi na prvom mestu u regionu, kada je reč o e-participaciji, odnosno učešću njenih građana u procesima upravljanja i vladanja preko nacionalnog portala e-Uprava. Na globalnoj rang listi, po ovom kriterijumu zauzimamo visoko mesto, od ukupno 193 posmatrane zemalje. Srbija ima informaciono dobro edukovanu populaciju, ima aktivne korisnike društvenih mreža, čak i eksperte koji uspešno ali nelegalno modifikuju sadržaje i komentare na sajtovima (Nešković, 2019).

Brojni su primeri korektnog komuniciranja susreta sa stranim zvaničnicima ili osvrta na neku geopolitičku značajnu temu. Za pohvalu je i komunikacija srpskog tima sa predsedavanja na nedavno održanoj

godišnjoj konferenciji OEBS-a u Beogradu. Zato je perspektiva digitalne diplomatije u Srbiji izvesna. Ona ne može zameniti klasičnu diplomatiju, ali predstavlja tehnološku realnost i ne sme se ignorisati” (Nešković, 2019). Srbija primenom i usavršavanjem digitalne javne diplomatije, ima priliku da sopstvenu „soft power”, odnosno meku moć sporta, kulture, gastronomije, umetnosti i mnogih drugih kvaliteta, uz minimalna materijalna ulaganja, prenese hiljadama i milionima umreženih stanovnika u svetu. Na taj način oni mogu postati poštovaoci Srbije i njenih vrednosti, ali i potencijalni politički i ekonomski partneri. Mada raspolaže ograničenim finansijskim sredstvima, upotreba digitalne diplomatije u Srbiji bi mogla da bude brža, kada se uzme u obzir činjenica da je uticaj preko društvenih mreža besplatan (Mitrović, 2018).

Srbija nastupom u digitalnoj areni može značajno poboljšati svoju globalnu agendu. Već površan pregled internet sajtova službenih državnih organa Srbije pokazuje da su državne institucije u prvom redu upućene na domaću javnost, ali i da ne postoji nikakva konzistentna strategija u ovoj oblasti koja bi bila usmerena na strane korisnike društvenih mreža, odnosno nešto što bi u sebi nosilo elemente digitalne diplomatije. Prema neformalnom rangiranju ministarstava inostranih poslova svih država sveta u oblasti digitalne diplomatije na sajtu, Srbija se našla na 94. mestu, iza Ugande a ispred Malezije i Kirgistanu. To znači da Srbija još uvek nije uspostavila koherentan i proaktivan sistem delovanja na planu digitalne diplomatije, bez obzira na dosta visok stepen uključivanja srpskog društva i državnih organa u nove IKT (Mitrović, 2018).

U tom smislu bi Vlada Republike Srbije trebalo da otpočne rad na koncipiranju nacionalne strategije o upotrebi novih sredstava IKT u diplomatske svrhe, sa ciljem da se obezbedi odgovarajuća koherentna promocija glavnih spoljnopolitičkih ciljeva i interesa zemlje, kao i njenih važnih prioriteta, čime bi krenula u korak sa svetskim trendovima. Internet i društvene mreže se mogu koristiti za postizanje vrlo konkretnih spoljnopolitičkih i ekonomskih ciljeva poput privlačenja stranih investicija, upravljanja međunarodnim kriznim i drugim situacijama (Mitrović, 2018).

„Pomoću nove tehnologije i najmanja ili najsiromašnija zemlja može biti prisutna i dati svoj glas u celom svetu i to uz minimalni trošak. Dovoljno je imati računar sa osnovnom pratećom opremom i možete postavljati

video- snimke na Youtube. U tom *horu narodnih glasova*, države moraju da se bore da budu u prvom informativnom planu. Kada je reč o funkciji diplomatskog izveštavanja, razvoj IKT-a omogućuje sve brže prikupljanje vesti iz okruženja, kao i njihovo trenutno širenje, što značajno menja prirodu i ulogu diplomatskog izveštavanja. Diplomate su danas elektronskim putem međusobno povezane sa kolegama širom sveta i na taj način mogu lako i efikasno doći do odgovarajuće informacije. Danas putem IKT-e ministarstva spoljnih poslova imaju direktan i trenutni pristup mnogim stranim izvorima informacija (novine i časopisi) do kojih se ranije dolazilo kroz beleške diplomatskih predstavnika. Konačno, diplomate se ne moraju opterećivati skeniranjem, kopiranjem raznih dokumenata i tome slično. (Mitrović, 2018).

Diplomatija se mora skoncentrisati na osmišljavanje i sprovođenje dubljih analiza i preporuka za određene akcije i reakcije. Izveštavanje o događajima u stranim zemljama ostaće i dalje važna aktivnost, ali sada podignuta na nivo diplomatije koja to vrednuje. Jednostavno, traži se sposobnost prepoznavanja i shvatanja posebnih pokazatelja koji se mogu dobiti samo aktivnom prisutnošću na određenom mestu, a to nijedna tehnologija ne može da priušti. Obavljanje uloge izveštavanja zahtevaće bolje razumevanje zemlje domaćina, koje će dalje omogućiti državnoj eliti da poznavanjem društveno-kulturne sredine odslika suštinski kontekst za uobličavanje njenih stavova” (Mitrović, 2018).

„Nove diplomate poseduju znanja i potrebne veštine za vođenje pregovora i pripremanja prikupljenih informacija, vodeći računa o korisniku i njegovim potrebama i istovremeno zastupajući interese svoje zemlje. Uspeh diplomatskih aktivnosti dobrim delom zavisi od pouzdanosti raspoloživih informacija koje kruže svetom i komunikacijskom infrastrukturom. Mogućnost zaštite diplomatskih misija nešto je složenija obzirom na njihovu teritorijalnu razgraničenost. Zaštita mora biti kompatibilna s okolinom, ali i sa mrežom interne povezanosti s matičnom kućom. Korišćenje savremene IKT pruža mogućnost da se postigne veća poverljivost, tajnost pregovaranja i mogućnost prikrivanja određenih podataka i informacionih sadržaja” (Nešković, 2019).

„Digitalizacija pojačava ulogu kompanija kao učesnika u međunarodnim ekonomskim odnosima u svrsi ostvarivanja konkurentne prednosti na inostranom tržištu. Činjenica je da transnacionalne korporacije imaju proizvodne pogone i predstavništva u različitim delovima sveta, što bitno

usložava njihovo funkcionisanje i postizanje projektovanih ciljeva. Međutim, procena rentabilnosti poslovanja, odnosno produktivnosti i troškova ohrabruje menadžmete TNK da diverzifikuju svoje aktivnosti, kako prema delatnostima, tako i geografski. Tako kompanije postaju međunarodne diplomate koji svojim poslovnim delovanjem doprinose i unapređenju odnosa među državama. Primer produktivne digitalizacije je mala baltička država Estonija, koja se pre 20 godina orijentisala ka digitalizaciji zemlje. Građanstvo je zadovoljno reformom javne uprave, naročito stoga što su Estoncima dostupni sve informacije iz baze podataka koja je potpuno otvorena, izuzev kada stanovnici žele da budu zatvoreni” (Nešković, 2019).

„Applikacije i principi digitalne transformacije mogu se implementirati, uz uvažavanje specifičnosti poslovanja konkretnog zadružnog pravnog lica. Digitalizacija označava da se proces reorganizacije poslovanja transformiše u digitalnu organizaciju. Digitalizacija treba da doprinese eliminisanju svih prepreka u poljoprivrednoj proizvodnji, obezbeđenju sirovina, transportu i plasmanu proizvoda, uz sve manje prisustvo izvršilaca, što treba da rezultira u smanjenju troškova i povećanju kvaliteta proizvoda i usluga. Temelj digitalne infrastrukture čini informacija, odnosno korisni podaci. U uslovima burnih promena u globalnoj zajednici i surove konkurencije u planetarnom ambijentu, digitalne tehnologije postaju esencijalni pokretač razvoja preduzetništva i svake pojedinačne tvorevine” (Nešković, 2019).

BIZNIS DIPLOMATIJA I LOGISTIKA SA OSVRTOM NA PANDEMIJU COVID – 19

„Logistika predstavlja područje sa najširim kapacitetima za unapređenje poslovanja kompanija, tako i državnih ustanova u svim segmentima angažovanja. Razmatrajući je u najširem smislu, označava upravljanje procesima rada od početnog stadijuma do završnih aktivnosti, uključujući i aktuelne informacije u svim fazama prema projektovanim ciljevima. Na taj način ostvaruju se određene uštede, smanjuju gubici, obezbeđuje kompetitivna prednost na međunarodnom tržištu i značajno uvećanje profita. To podrazumeva angažovanje kompetentnih činilaca naročito u rukovodećim strukturama” (Nešković, 2019).

Funkcije i delatnosti ekonomske diplomatije u navedenoj oblasti obuhvataju:

- stalno praćenje logističkih pokazatelja, prvenstveno troškova i ušteda kod kompanija u zamljama angažovanja,
- uočavanje inovacija tehničko-tehnološkog, organizacionog i informatičkog karaktera,
- prikupljanje podataka iz područja optimizacije logističkih delatnosti, prvenstveno u urbanim sredinama,
- praćenje procesa digitalizacije u različitim sferama, od organa državne uprave do osavremenjivanja korporacija,
- učešće u radu naučno-stručnih simpozijuma, seminara i drugih skupova,
- uspostavljanje poslovnih kontakata u preduzetničkim krugovima zemlje prijema,
- organizovanje stalne i efikasne mreže komuniciranja firmi i državnih organa,
- preuzimanje i distribuciju propagandnog materijala, prospekata i monografija,
- preduzimanje predviđenih mera zaštite informacija i dokumenata,
- kreiranje razmene delegacija, znanja i iskustava,
- formulisanje predloga za optimizaciju poslovnih procesa u zemlji,
- redovno informisanje i izveštavanje zainteresovanim kompanijama i pretpostavljenim institucijama u zemlji (Nešković, 2019).

Praktični problemi se pojavljuju u lošem korišćenju tehničkih sredstava, što se manifestuje u svim etapama menadžmenta. Navedeno je vidljivo u raznim pojavnim oblicima, od neodgovarajućeg planiranja, slabe organizacije rada, neefikasnog upravljanja procesima, pa sve do neadekvatne kontrole realizacije predviđenih tokova. Ovde je važno celovito posmatranje logističkih mreža, optimizacije aktivnosti i drugih postulata u poslovnom ambijentu. Može se reći da je izložena koncepcija logistike primenljiva kod različitih delatnosti i ekonomskih aktera (Nešković, 2019).

Novi akademski pristupi povezuju logistiku i digitalizaciju, prvenstveno u transportnoj grani. Zahtevi za optimizacijom tokova podrazumevaju povećanje konkurentnosti društvenih subjekata na aktuelnom globalizovanom tržištu robe i kapitala. Uvođenjem digitalizacije povećava se razmena dokumenata sa visokim stepenom bezbednosti informacija.

Zaštita prenosa, odnosno tajnosti sadržaja obavlja se kodiranjem i drugim sigurnosnim metodama prema međunarodnim standardima” (Nešković, 2019).

Hitne mere, a posebno vanredne situacije, proizvod su velikih kriza sa razornim posledicama u posmatranoj zajednici, pre svega ljudskih žrtava. (Nešković, 2021). Prevencija vanrednih situacija kao njihovih uzroka podrazumeva brojne aktivnosti nadležnih faktora. Proizvedeni rizici, poput globalne epidemije *COVID-19*, ukazuju na potencijalne opasnosti za stanovništvo i druge faktore državnih jedinica. „Svaka treća kompanija u Srbiji ubrzala je rad na digitalizaciji tokom epidemije koronavirusa, iako je poslovanje kompanije u mnogim oblastima u velikoj meri usporeno” (Nešković, 2021).

ZAKLJUČAK

Aktuelna pandemija *COVID - 19* esencijalno je uticala na pad privrednih i ostalih društvenih aktivnosti na svim nivoima međunarodne zajednice. Preduzete mere suzbijanja i eliminisanja posledica te pošasti rezultirale su različitim efektima u pojedinim državama. Digitalizacija u svim sferama života, tako i u ekonomskoj diplomatiji, značajno je inkorporirana u strategiju obuzdavanja planetarne epidemije koronavirusa. Savremeni informaciono-komunikacioni sistemi kao logistički postulati preuzimaju prvorazrednu ulogu u kriznoj situaciji. Logističku podršku pružaju SZO i drugi međunarodni subjekti u koordinaciji sa nacionalnim organima vlasti, uz neophodnu solidarnost sa stanovništvom.

Objektivna ograničenja ovog rada se odnose na činjenicu da u njemu, zbog njegove ograničene dužine, nije razmatran značaj procesa digitalizacije u još nekim važnim aspektima ekonomske diplomatije poput unapređenja međunarodnih trgovinskih tokova, podsticanja investicija, saradnje u sklopu bilateralnih i multilateralnih trgovinskih aranžmana, ulaska u međunarodne saveze sa ciljem oporavka od globalne finansijske i ekonomske krize i drugih, zbog čega bi ova tematika mogla biti predmet nekih daljih istraživanja.

LITERATURA

1. Milovanović, M. (2017). Digitalna diplomatija – razvoj, pojam, izazovi i mogućnosti, *Forum mladih Evropskog pokreta u Srbiji*, Beograd, 3.
2. Mitrović, V. (2018). Globalno umrežavanje i digitalna diplomatija, *Vojno delo* 7/2018, Beograd, 7-22.
3. Naj, Dž. (2012). *Budućnost moći*, Arhipelag, Beograd.
4. Nešković, S. (2019). Business diplomacy and human capital in the function of entrepreneurship and branding in public management, Istaknuti tematski zbornik radova vodećeg nacionalnog značaja, Proceedings, Međunarodna konferencija „Transgranična saradnja, preduzetništvo i bezbednost sa osvrtom na Zlatar i Novu Varoš” 27–29. septembar 2019, Beograd: Centar za strateška istraživanja nacionalne bezbednosti - CESNA B Beograd i Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, BiH, 17.
5. Nešković, S. (2019). Poslovna diplomatija u novim trendovima saobraćaja, ekologije i logistike, Zbornik radova, 19. Međunarodna konferencija „Inovativnost i istraživanje u funkciji tehničko - tehnoloških promjena u saobraćaju, ekologiji i logistici”, Travnik: Internacionalni Univerzitet Travnik, BiH i Univerzitet za audiovizuelne umetnosti ESRA Severna Makedonija, Prirodno - matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Republika Srbija, 57.
6. Nešković, S. (2019). Postmoderno obrazovanje i digitalna ekonomija u kontekstu evropeizacije zemalja Zapadnog Balkana, *Nauka i Tehnologija*, Internacionalni Univerzitet Travnik, 13 (7) 39
7. Nešković, S. (2019). Mediji i digitalna diplomatija u ekonomiji postmoderne epohe globalizacije, Zbornik radova broj 20, XX međunarodna konferencija „Ekonomija i globalizacija, vladavina prava i mediji u uslovima digitalizacije zemalja Zapadnog Balkana”, Travnik BiH, 13 - 14. decembar 2019, Proceedings, Travnik: Internacionalni Univerzitet Travnik BiH, 38 - 51.
8. Nešković, S. (2021). Društveno - ekonomske i medijske protivrečnosti pandemije COVID - 19 sa akcentom na reperkusije u državama Zapadnog Balkana, Zbornik radova broj 21, Međunarodna konferencija „Uticaj pandemije COVID - 19 na globalne i svjetske ekonomske / pravne / medijske tokove sa osvrtom na zemlje Zapadnog Balkana”, Travnik BiH, 26 - 27. mart

- 2021, Proceedings, Travnik: Internacionalni Univerzitet Travnik BiH, 30 - 41.
9. Nešković, S., Delić, T. A. (2021). Social challenges and european integration of the Western Balkans, „Naučnij rezultat” Sociologija i upravljenje, Research result Sociology and Management, Setevoj naučno - praktičeskij žurnal, Vol. 7, No 1. Izdaetsa s 2014 g., Online Scholarly Peer - Reviewed Journal, First published online 2014, Belgorod: Belgorodskij gosudarstvenij nacionalnij universitet, Rossia, Belgorod State National Research University, Russia, 59 - 69.
  10. Nešković, S. (2021). Postmoderna konceptualizacija saobraćaja, trendovi digitalizacije i pandemija C O V I D - 19, Zbornik radova broj 22, Međunarodno savjetovanje "Tehničko - tehnološke prilagodbe izazovima saobraćaja, ekologije, informacionih tehnologija i logistike u okolnostima pandemije COVID - 19", Travnik BiH, 21 - 22. maj 2021, Proceedings, Travnik: Internacionalni Univerzitet Travnik BiH, 21 - 31.
  11. Milovanović, M. (2018). Digitalna diplomatija – razvoj, pojam, izazovi i mogućnosti, <https://www.bidd.org.rs/digitalna-diplomatija-razvoj-pojam-izazovi-i-mogucnosti/>

DIGITALIZATION OF ECONOMIC DIPLOMACY AND LOGISTICS WITH REFERENCE TO THE C O V I D PANDEMIC – 19

Slobodan Nešković

Anastazija Tanja Delić

Birsena Duljević

***Abstract:** The digital transformation process, that lies at the heart of the Fourth Industrial Revolution, is fundamentally changing the way we produce goods, services and relationships in society. The term digital*

transformation refers to the process of integrating digital technologies into all spheres of modern business, both in the areas of economic diplomacy and logistics, with a simultaneous essential reconfiguration of business modality. The purpose of this paper is to review the role of digital transformation in the development of the economy and logistics, but also in the improvement of economic diplomacy as one of the most important instruments of foreign policy in the conditions of contemporary economic globalization. The paper uses desk research method and the scientific method of analyzing relevant literature sources on the importance and role of digital diplomacy in the management of international relations, as well as methods of specialization, abstraction and generalization of observed information, knowledge and trends. It leads us to a conclusion that digital transformation, the use of social networks and digitalization of logistics have an important role in the optimization of business activities, the adequate management of foreign policy, the realization of economic diplomacy activities, the increase of data security, as well as in the prevention and dealing with emergency situations, from which the paper's scientific contribution arises. At the same time, these are the ways to improve competitiveness and recognition of each country in the international economic environment.

Keywords: *digitization, economic diplomacy, logistics, information and communication technologies, internet, globalization, COVID – 19.*